

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2017 m. sausio 13 d. *

Sausio 13-oji – Lietuvos dvasios pergale

Sausio 13-oji. Prabėgo 26 metai, o patirti įvykiai, vaizdai ir garsai nepalieta, sugrįžta sapnuose, prisiminimuose. Žiūrint dokumentinę medžiagą, ašaros liejasi upeliais. Gyvenimas atneša ir džiaugsmingų akimirkų, ir skaudžių nusivylimų. Aplink tiek daug neteisybės, tiek daug nesąžiningumo. Daugelis idealistų taip ir liko su savo tikėjimu ir naivumu, o tie, kurie visados rūpinosi savo gerove, siekė valdžios ir postų, didino milijonus, apvogdami pačią valstybę ir mus visus.

Ilgai ruošiausi parašyti savo kuklius prisiminimus, labai apsidžiaugiau Angonitos Rupštės paraginimu. Ačiū jai, kad rūpinasi istorija.

Buvome istorijos liudytojai

Aš ir mano šeimos nariai: seneliai Jonas ir Rozalija Čiuladai, tėvai Jonas ir Ona Čiuladai, buvome eiliniai Lietuvos piliečiai, tačiau turėjome skaudžią Sibiro tremtinių patirtį. Mums Lietu-

va, meilė Tėvynei buvo ne tušti žodžiai, mes žinojome, ką reiškia jos netekti. Tėvelis buvo praėjęs ir Vorkutos lagerius, senelis, buvęs šaulys, tautininkas, Žaslių valsčiaus viršaitis, devynerius metus gyvenęs Amerikoje, doras ūkininkas, buvęs Lukiškių kalėjimo kalinas. Jo palaikus parsivežėme 1990 metais su ekspedicija Vilnius–Tomskas ir palaidojome gimtojoje žemėje, Paparčiuose.

Kai 1988 metų rugpjūtį Vilniuje vyko didysis mitingas, atsižvėzėme ir tėvelius Joną ir Oną Čiuladus. Tėtis sakė, kad nieko didingesnio ir nuostabesnio nebuvu matęs. Imperija, sulipdyta ant kaulų ir kraujo, sunaikino save. Kai vyko Sajūdžio suvažiavimas, tėveliai audė rankšluosčius su Lietuvos himno žodžiais. Tėvelis vaikščiojo išdidžiai, į atlappa įsisegės Sajūdžio ženkleli.

(keliamas į 8 psl.)

Nuotraukos iš knygos „Lietuva 1991.01.13: dokumentai, liudijimai, atgarsiai“

Priekulėje istorijos pamokos kariams

Kelias dienas Laisvės kovų ir tremties istorijos muziejų Priekulėje vis apguldavo jauni kareivėliai – čia jiems buvo surengiama pusantros valandos ekskursija apie skaudžią mūsų tautos istoriją. Priešventiniu laikotarpiu muziejaus ekspozicijas aplankė apie 500 Lietuvos didžiojo kunigaikščio Būtigeidžio dragūnų mokomojo bataliono karių.

Su muziejaus ekspozicija, tremties ir partizanų kovos istorija karius supažindino muziejaus vadovė Sabina Vinciūnienė ir Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos narys Česlovas Tarvydas. „Kariai atvyko savo iniciatyva – tai jiems vadovų dovana pabaigus tarnybą. Nors jauni vaikinai jau gyveno šventinėmis nuotaikomis, tačiau dauguma atidžiai klausėsi mūsų pasakojimų“, – sakė S. Vinciūnienė. Pasak jos, keturias dienas į muziejų atvykdavo po 120 karių, o penktąją – perpus mažiau. Visi uniformuoti lankytojai iškart net nesutildavo muziejuje, tad buvo dalijami į dvi grupes. Viduje ekskursiją vedė S. Vinciūnienė, kieme – Č. Tarvydas. Po to kariai buvo palydimi iki Priekulės I kaimo (Drukių) nacionalinės masinės partizanų kapavietės.

Dabartiniame muziejuje gūdžiaiš pokario laikais, beveik 10 metų, nuo 1945 iki 1954 metų veikė represinės sovietų struktūros – NKVD skyrius, į kurį iš visos Lietuvos buvo gabenami per baudžiamąsias operacijas nužudyti partizanų kūnai. Po kelių dienų ar savaičių niekinimo, siekiant įbauginti gyventojus, aukos buvo užkasamos čia pat esančiam 6 arų sklype. Teigia-

ma, jog čia galėjo būti niekinama daugiau kaip 80 partizanų palaikų. Manoma, kad didžioji dalis jų buvo slepiama Drukių durpyne, kuris vėliau buvo parverstas šiukšlynu.

Č. Tarvydas papasakojo, kad Drukiuose buvo ir išlapinta radijo stotis, kuri slopindavo radijo signalus iš užsienio. Vietiniams gyventojams buvo uždrausta ten lankyti, tad vieta slėpti nusikaltimams buvo ideali. Anot tremtų su visa šeima išgyvenusio Č. Tarvydo, Atgimimo metais pareikalauta, kad masinė kapavietė būtų išvalyta nuo šiukšlių. Dar vėliau vėl teko stoti ginti šios kapavietės, nes vienos uostamiesčio gyventojas išsigeidė „persikelti“ čia savo paveldėtą žemę. Teko net teisme šiam kietakakčiui įrodinėti, kad nestatytų namų ant kankinių kaulų. Pasak S. Vinciūnienės, sovietiniai laikais dabartinio muziejaus teritorija buvo iš tolo apteinama, suaugusieji vaikams nieko neaiškino, tačiau drausdavo iš šio soudo skinti ir valgyti obuolius, semti vandenį iš šulinio.

Pakalbinti kariai sakė, jog muziejus paliko gerą įspūdį – turtinga ekspozicija, įdomūs, nors ir sukrečiantys pasakojimai. Ne vienam buvo kraupu klausytis apie pokario baisybes, partizanų žudymą, niekinimą pačiame miestelio centre. Jie sakė tarnybos metu gana dažnai aplankantys krašto muziejus, kultūros paveldo ar istorines žymias vietas, nes savo tautos istoriją privalu žinoti kiekvienam.

Jolanta BENIUŠYTĖ
„Banga“

Priekulės Laisvės kovų ir tremties istorijos muziejaus steigimo iniciatorius Česlovas Tarvydas ir pats išgyveno tremtį, su visa savo šeima buvo išvežtas panašiu gyvuliniu vagonu, kuris stovi muziejaus kieme

Jaunieji kariai susidomėję klausėsi Sabinos Vinciūnienės pasakojimo apie tremtį ir rezistenciją

Darbingas TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos savaitgalis

Praėjusį savaitgalį Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos buveinėje vyko TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos valdybos ir tarybos posėdžiai. Nepaisant Lietuvą kausčiusių šalčių, frakcijos nariai posėdžiuose aktyviai dalyvavo.

TS-LKD PKT frakcijos tarybos posėdis tradiciškai pradėtas sugiedojus Lietuvos valstybės himną. Tarybos pirmininkei, Seimo narei Radvilei Morkūnaitei-Mikulėnieriui susirgus, posėdžiuoju pirminkavojos pavaduotoja Loreta Kalnikaitė ir PKTF valdybos pirmininkas, Seimo narys dr. Mantas Adomėnas. Pritarus darbotvarkei, reglamentui, balsu skaičiavimo grupei, į kuriai pasiūlyta Valerija Jokubauskienė (Šiauliai) ir Raimondas Pankevičius (Panevėžys), M. Adomėnas perskaitytė tarybos pirminkės R. Morkūnaitės-Mikulėnienės laišką, kuriame paliečiamos aktualiausios temos – praėjusieji Seimo rinkimai ir partijos pirminko rinkimai.

„Manau, kad per Seimo rinkimus pasiekėme nemažai – daug tų, kurie balsavo už mus pirmą sykį, daug jaunu žmonių mus palaikė. Jie savo lūkesčius susiejo su mumis, su mūsų partijos pirminku Gabrieliumi Landsbergiu, kurio lyderystė apjungė ir jauną kartą, ir tuos, kurie kūrė Sajūdį. Daugybės kampanijos susitikimų metu, kurie vyko ne tik mums draugiškoje aplinkoje, sutikom įvairių žmonių. Su jais ne visi ryžtusi bendrauti. Gabrieliaus Landsbergio, kuris yra mūsų, PKTF frakcijos, narys, gebėjimas prieiti ir kalbėtis

su įvairiais žmonėmis, išklausyti ir aiškiai kalbėti apie valstybės reikalus, davė rezultatų.

Baigiasi vieni rinkimai, prasideda kitis. Jei ne vidiniai, tai nacionaliniai. Savivaldybių rinkimai jau po poros metu – dar turime laiko pasiruošimui ir, manau, galėsime netrukus pradėti pasirengimą. Svarbu, kad eitume vedami gero lyderio.

Artejantys TS-LKD partijos pirminko rinkimai užduoda klausimą mūsų bendruomenei – kaip mes vertiname save, kokį kelią renkamės. Mūsų bendruomenė savoje talpina daug įvairių žmonių, bet, tikiu, visus jungia nuoširdi meilė valstybei ir sąžiningumas. Aš tikiu, kad tėsime savo kelią vedami žmogaus, kuris geba apjungti kartas, jautriai atliepti žmonių lūkesčius, kuris yra įrodės, kad yra patikimas, atviros širdies, ryžtingas ir sąžiningas. Mano manymu, tokis žmogus yra mūsų frakcijos narys Gabrielius Landsbergis,“ – teigė R. Morkūnaitė-Mikulėnienė.

Politines aktualijas apžvelgė TS-LKD PKTF pirminkė Vincē Vaidevutė Margevičienė, LR Seimo nariai: prof. Vytautas Juozapaitis, dr. M. Adomėnas, Žygimantas Pavilionis. Buvo išsakytas susirūpinimas dėl valdančių politinių žaidimų ir neramios tarptautinės padėties pasaulyje. Didžiuli nerimą kelia grėsmės iš Rytų ir Vakarų. „Sunkūs buvo 2016-ieji, ir tos problemos tėsiasi ir 2017 metais. Tai ir manevrai prie Lietuvos sienų, „Brexit“ reikalai, JAV su naujuoju pre-

zidentu D. Trumpu, rinkimai Vokietijoje, kur pranašaujama, kad A. Merkel pralaimės, o ji pasisako už sankcijas Rusijai, kas yra labai svarbu,“ – kalbėjo M. Adomėnas.

Valdybos pirmininkas M. Adomėnas supažindino su valdybos posėdyje siūlomais kandidatais į TS-LKD partijos valdymo organus. I TS-LKD partijos pirmininko pareigas buvo pasiūlytas Gabrielius Landsbergis ir taryba vieningai pritarė šiam siūlymui. Taip pat buvo patvirtinti valdybos pasiūlyti kandidatai į TS-LKD prezidiu m, į TS-LKD tarybą ir Priežiūros komitetą.

Kadangi artėja neeilinis partijos suvažiavimas, numatyta surengti neeilinę ataskaitinę-rinkiminę frakcijos konferenciją. Jos data numatyta – vasario 4 diena. Skyriai turri surengti ataskaitinius susirinkimus ir iki sausio 25 dienos atsiusti vardinius delegatus į TS-LKD PKTF konferenciją ir siūlyti kandidatus į frakcijos valdymo organus: frakcijos tarybos pirminką, frakcijos valdybą ir tarybą bei Procedūrų ir etikos komisiją.

Toliau vyko aktyvi diskusija. Buvo apgailėstaujama, kad posėdyje dalyvavę Seimo nariai jau išvyko, o norėta užduoti jiems nemažai klausimų. Pasisakė Vilhelmas Haase (Šakiai), V.V. Margevičienė (Kaunas), Gerimantas Kaklauskas (Anykščiai), Raimondas Pankevičius (Panevėžys). Buvo analizuojami Seimo rinkimų pirmojo ir antrojo turo

TS-LKD PKTF valdybos pirmininkas dr. Mantas Adomėnas

rezultatai, aptariamos pralaimėjimo ar nelaimėjimo priežastys, žmonių nuotaikos. Vyksa pasiruošimas artejančiams partijos pirmininko rinkimams. Pastebėta, kad labai aktyviai ir ne visai korekтиškai kalba krikštemų atstovai.

Rasa Duobaitė-Bumbulienė priminė, kad iki sausio 31 dienos galima teikti siūlymus „Lietuvos ąžuolų“ apdovanojimų komisijai, kurios pirmininkė yra Seimo narė R. Morkūnaitė-Mikulėnienė. R. Duobaitė-Bumbulienė paaiškėjo, kad labai aktyviai ir ne visai korekтиškai kalba krikštemų atstovai.

Audronė KAMINSKIENĖ

Istorija be „baltų dėmių“

Sovietų saugumo mėginimai veikti prieš lietuvių emigraciją 1988–1991 metais

Nors Šaltasis karas Michailo Gorbačiovo vadovavimo SSRS metais éjo įpabaiga, bet toks priešininkas, kaip antisovietiškai nusiteikusi lietuvių emigracija, niekur nedingo iš KGB akiračio. 1988 metų pradžioje, KGB nuomone, emigracinių centralių suaktyvino kenksmingą veiklą prieš Sovietų Lietuvą, siekdami kurti nelegalias antisovietines struktūras ir legalias politines opozicijas, besiorientuojančias į Vakarus. Ir „perestrojko“ metais išliko požiūris, kad emigracijos veiksmus inspiravo užsienio valstybių specialiosios tarnybos (nors jos minėtos rečiau šiame kontekste, nei ankstesniais metais). Saugumiečių terminologijoje pradėta vartoti naujų terminų, pavyzdžiu, „užsienio dešinės ekstremistinės emigracinių teroristinių organizacijos ir priešininko specjaliosios tarnybos stengiasi daryti įtaką procesams, vykstantiems Pabaltijo respublikose“. Neprarasta neigiamo nuostata į konkretius lietuvių emigracinius susivienijimus. 1989 metais apie VLIK pareikšta: „Mūsų nuomone, VLIK tebelieka viena iš reakcingiausių lietuvių išeivijos organizacijų, kurstančių nacionalinę nesantaiką Lietuvoje ir stumiančių respubliką į išėjimą iš TSRS sudėties. Dėl to VSK ir toliau stengsis rinkti informaciją apie VLIK vadeivų kėslus prieš Tarybų Lietuvą“. Negaty-

vizmų matyta ir kitų emigracinių susivienijimų veikloje. 1988 metų pradžioje, pasak saugumo, išeivija „iškreipiant krietimą viešumui“ norėjo sukurti antisovietinį pogrindį, konstruktyvią opoziciją. Prie šių veiksmų prisidėjo ir tai skatinė aktyvūs „Santaros–Šviesos“ veikėjai. Būtent panaši opozicija – Sajūdis susikūrė tais metais, kurios rėmėja buvo federacija „Santara–Šviesa“. Apie mažiau aktyvius Europos lietuvius turėta mažiau duomenų, todėl jie liko sovietų mažiau pastebimi. Štai Didžiosios Britanijos lietuviųveikla apibūdinta taip: „Epizodiniocharakterio ir daugiausiai susivedajemigrantų susirinkimų religinių ir buržuazinės Lietuvos valstybinių švenčių proga organizavimą“.

Kaip visuomet, be neigiamo – niekinančio požiūrio, atsirasdavo ir blaivesnių vertinimų, atsižvelgiant į realybęje susidariusių situaciją. KGB ižvelgė vienybės stoką emigrantų bendruomenėje, kurios stigo daugelį metų, ir galvojo, kad jėgų sutelkimas sunkiai įmanomas net tautinio atgimimo Lietuvoje sąlygomis. 1989 metų pradžioje teigta: „Pastangų apjungimo procesas kolkas neduoda rezultatų, taip kaip tarp vedančių emigracinių organizacijų išlieka prieštaravimai dėl kontaktų su respublika palaikymo formų ir metodų“. Taip samprotauta apie dvi įta-

kingesnes–Pasaulio lietuvių bendruomenę (PLB) ir VLIK – išeivijos organizacijas. KGB manymu, pirmoji daugiau rėmė Sajūdį, o antroji – Lietuvos laisvės lygą. Bet saugumiečių analitikai, pateikdami tokį vertinimą, klydo, nes lietuvių emigracijos vienijimosi dėl bendrų tikslų procesai vyko, tą vėliau matė ir suprato pati KGB. Po bendro PLB ir VLIK forumo 1989 metais jau teigta: „Nebevyrauja asmeniniai priekaištai ir kaltinimai, o pagrindinis dėmesys sutelkiamas į pagalbos kovojančių Lietuvai koordinavimą“; „itakin-giausia visuomeninė – politinė jėga emigracijoje yra PLB – ALB, jungianti savo gretose vidurinią ir jaunesniąją lietuvių emigrantų kartą“. Stiprėjantis bendradarbiavimas KGB buvo visiškai nepriimtinas, nes planuota skaldyti išeiviją. Ši struktūra nerimavo dėl besiplečiančio išeivijos bendradarbiavimo su Lietuvos žmonėmis. Šiuo klaušimu 1989 metais rašyta: „Nemaža dalis respublikos gyventojų, išskaitant tarybinius ir partininkus, taip pat administracinio aparato darbuotojus, bendraudami su emigrantais ignoruoja tą faktą, kad išeivija politiškai nėra vienalytė ir kad ne visi tautiečiai yra geranoriškai nusiteikę Tarybų Lietuvos atžvilgiu“. Toks bendrovimas nuosekliai plėtėsi. Po šeštojo Pasaulio lietuvių

mokslo ir kūrybos simpoziumo, įvykusio 1989 metais, kuriame dalyvavo ir Sajūdžio atstovai, teigta: „Egzistuoja visiškas tarpusavio supratimas ir interesų susiliejimas tarp Sajūdžio vadovybės ir lietuvių emigracinių organizacijų“. Po Nepriklausomybės paskelbimo lietuvių emigracija dar labiau pagyvėjo. Matydamas ir iš dalies suprassdamas emigracijoje vykstančius procesus, KGB nelaibai galėjo pasiūlyti efektyvių kovos priemonių, nes ir anksčiau jų neturėjo.

Lietuvių tautinio atgimimo metais KGB pagrindinis tikslas – sau naudinčia linkme paveikti besiplečiantį emigracijos ir Lietuvos žmonių bendradarbiavimą, skaldyti bendrašias jėgas išeivijoję ir Lietuvoje, kartu trikdyti vykstančius procesus bei atliekamus darbus. Tuo tarpu Estijoje KGB pirminkassiu lėlinių emigrantų protus užkariauti persitarkymo ir viešumo šukiais, kultūrinio bendradarbiavimo plėtimu.

1988 metais Lietuvoje KGB suvokė „operatyvinų pozicijų pagrindiniuosse lietuvių reakcinės emigracijos organizacijose“ silpnumą, siunčiamą į užsienį agentų ir patikimų asmenų artimojo priėjimo prie organizacijų funkcionierų nebuvinamą, nepakankamai kvalifikuotą agentūros panaudojimą prieš atvykstančius į LSSR užsieniečius. (keliamā į 6 psl.)

Įvykiai, komentarai

Partijos rinkimais domisi net ir ne partijos nariai

O ką jūs kaltintumėte, ponai, jeigu nebūtų tokios partijos? – dažnai paklausiu „oponentų“, kaltinančių Tėvynės sajungos-Lietuvos krikščionių demokratų partiją visokiausiomis būtumis-nebūtomis nuodėmėmis. Geras klausimas! Atsakymo aiškaus beveik niekada nesulaukiu. (Nors ir bandoma aiškinti, kad jeigu TS-LKD išvis nebūtų buvę, vargu, ar kas būtų pasikeitę – ta pati neokomunistinės šutvės savivalė, kaltę verčiant opozicijai, oligarchų klanai ir nuskurdinti žmonės...) Tiesa, neišvengiamai kildavo klausimas, ar Lietuva būtų nepriklasoma valstybė, ar būtų tapusi NATO, ES nare, jei ne... TS-LKD. Neišvengiamai kildavo ir dar vienas klausimas: o kas labiausiai prisiėjo, kad Lietuva netapo korumpuota kaip Ukraina, nuskurdusi kaip Moldova ar diktatoriška kaip Baltarusija? Na ne socialdemokratai su bradauskais priešakyje!

Štai kodėl tiek daug aistru kelia bet koks politinis įvykis, susijęs su TS-LKD. Na, vyksta Darbo partijos pirmininko rinkimai – ar kam nors Lietuvoje įdomu visa tai? Paklausk dabar ko nors, kas tos partijos vadovas? Sakys – Uspaskichas... O gal Pinskuvienė? (Kita vertus, dabar niekas nesupras, kas tai „partijai“ vadovauja iš tikrujų.)

O štai kad vyks TS-LKD pirmininko rinkimai, praneša ne tik per žinias, bet ir įlaidą pretendentai pasikviečiami, diskusija rengiama tarp būsimų kandidatų. Savaime suprantama – tai viena įtakin-giausiu partijų politiniame valstybės gyvenime: ši partija nuo Sajūdžio laikų laikosi europinės krypties, remiasi krikščioniškosiomis vertybėmis ir tau-tiskumo tradicijomis. Be to, ši partija kol kas vienintelė tiesiogiai renka pirmininką, todėl jis atstovauja ne kokiai partijos grupelei, o visiem jos nariams. Šią savaitę paaiškėjo, kad i TS-LKD partijos pirmininkovietą kandidatuoją 5 jos nariai: Gabrielius Landsbergis, Agnė Bilotaitė, Mykolas Majauskas, Žygimantas Pavilionis ir Paulius Saudargas.

Dažnai tenka išgirsti kaltinimus, neva, be reikalo visur vaidenasi „Rusijos ranga“. Žinoma, jie jau ne tokie entuziastingi kaip prieš dešimtį metų (pamenate, kokią patyčių bangą sukelė TS-LKD pareiškimai apie „minkštasių Rusijos galias“ Lietuvoje?), nes Rusijos veiksmai tarptautinėje arenaje išsklaidė bet kokias iliuzijas dėl Kremliaus geranoriškumo. Šiandien ne tik TS-LKD partijos politiniai oponentai kalba apie Rusijos grėsmes Lietuvos valstybingumui, bet galų gale ši nemalonų faktą pagaliau suprato ir tos Vakarų valstybės, kurios anksčiau nelaike mūsų politikų kalbą apie grėsmę rimtomis. Nesipuolu aiškinti, kodėl konservatoriai tokias išvadas padaro anksčiau, nei tiesa ima badyti akis, bet pastarųjų dienų įvykiai vėl kelia nerimą – eskaluojant kovą su alkoholizmu, dėmesys nukreipiamas nuo santykų su Rusija „perkrovimo“, kurio imasi naujoji mūsų šalies valdžia. Štai kaip jie ketinimus „gerinti santykius su Rusija“ vertina ne tik politikai, bet ir žurnalistai, savo socialinių tinklų paskyrose keliantys rimtus klausimus. Vienas iš tokiu „gerinimo ketinimų“ – Seimo pirmininko Viktoro Pranckiečio ir Rusijos ambasadoriaus Aleksandro Udalcovos susitikimas, kuriame jie aptarė dvišalius bendradarbiavimo klausimus.

Audronis Ažubalis: „Nemalonai nustebino Seimo pirmininko pasirinkimas iš visų Lietuvoje reziduojančių ambasadorių su Rusijos Federacijos atstovu susitikti pirmuoju. Tai blogas signalas mūsų partneriams, kuriems nuolat kartoja apie Kremliaus politikos keiliamą grėsmę, o tuo metu Seime įkuria ma tarpparlamentinė grupė su Rusijos Dūma. Atrodo, jog ir vėl kartojas buvusio Seimo pirmininko Vydo Gedviilo istorija, kuomet jis pradėjęs pirmininkauti išsakė jau „klasika“ tapusių mintį, jog pirmiausia reikia stiprinti santykius su Rusija, kadangi pastaroji yra arti, o ne su JAV, kuri – toli. Dabar-

tinis Seimo vadovas V. Pranckietis susitikdamas su Rusijos ambasadoriumi siunčia analogišką ir keistą signalą... Tą signalą atkartoja kai kurių valdanciosios koalicijos Seimo narių kalbos, jog sukurta tarpparlamentinių ryšių su Rusijos Dūma grupė leis bendradarbiauti kultūros, mokslo ir technologijų srityse, tačiau toks bendradarbiavimas yra labai pavojingas. Negalime pradėti kalbos apie kultūrinį ir bet kokį kitą bendradarbiavimą, nekalbėdami apie Ukrainą ar Gruziją, ir Kremliaus vykdomą agresiją tose valstybėse. Nustumti šiuos klausimus iš šalį – būtent tai, ko siekia Rusija. Ar naujoji Vyriausybė ir Seimo dauguma padės tokius siekius įgyvendinti – pamatysime artimiausiu metu. Tačiau bet kuriuo atveju Tėvynės sajunga-Lietuvos krikščionys demokratai tokiam santykui „normalizavimui“ nepritars“.

Arvydas Anušauskas: „Artimiausių metų Rusijos Dūmoje turėtų būti įkurta tarpparlamentinių ryšių su Lietuva grupė ir abiejų šalių parlamentarai turėtų pradėti nuo dvišalių santykių atmosferos gerinimo“, – sako Rusijos ambasadorius Vilniuje Aleksandras Udalcovas. Bet 2008–2012 metais, kai man teko būti Tarpparlamentinių ryšių su Rusija grupės pirmininku, tai pati Rusija atsisakė tokio bendradarbiavimo, nors Dūmos atstovai buvo kviečiami ir 2010, ir 2011 metais. Nenorėjo net kalbėtis, tik skelbė blokadas mūsų eksportuojamieims maisto produktams, aprabojimus vežėjams. Manau, kad makaronai geras produktas eksportui, bet jei jie iš Rusijos, tai mes žinome ši skoni. Nutraukite agresyvius veiksmus prieš kaimynus – pirmiausia Ukrainoje, nustokite i Karaliaučiaus sritį siuštį puolamają ginkluotę, – tada gal ir bus prielaidos kalbėtis.“

Rasa Juknevičienė: „Gerai, kad Seimo pirmininkas domisi svarstoma Nacionalinio saugumo strategija, tačiau jeigu jau viešai skelbia rengiantis pasitarimą šiuo klausimu, tai keista, kad

kviečiasi tik savo partijos atstovus Seime. Nacionalinės saugumasyra bendras reikalas, todėl i svarstyti turėjo būti pakviesti bent jau tie Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto nariai, kurie yra komiteto sudarytoje darbo grupėje, iš opozicijos – būtinai. Arvydas Anušauskas nuo TS-LKD dirbo toje grupėje, įsigilino į teikiamus pasiūlymus, tačiau apie pasitarimą pas Seimo pirmininką sužinojo tik iš spaudos, pakviestas nebuvo.

Parlamentarizmo reikšmės suvokimas kol kas yra menkas šiame Seime. Kai nėra supratimo, tai natūralu, jog kyla norai parlamento, politinių partijų, ypač opozicinių, vaidmenį apskritai mažinti. Tai gal ir 101 Seimo nario ne-reikia? Pakaktų vieno ar kokių trijų?“

Paulius Gritėnas, užsienio aktualijų žurnalistas: „Labai įdomus posūkis. Kaip suprantu, valstiečių žaliųjų iniciatyva Seime sudaryta tarpparlamentinių ryšių su Rusija grupė. Dalysimės patirtimi su Dūma. Ta pačia institucija, kuri Sausio 13-osios bylą vadina politiniu procesu ir diskutuoja apie mūsų nepriklasomybės teisėtumą. Grupės narių gretose: Irina Rozova, Petras Gražulis, Artūras Skardžius, Zbignev Jendinskij, Valerijus Simulik... Fantastika!“

O štai eilinio „internauto“ nuomenė: „Per informavimo priemones pranešė, kad organizuojamas pasitarimas. Pasirodo, kad (aš taip mąstau) staigiai, po susitikimo su RF ambasadoriumi, prieikė apsvarstyti nacionalinio saugumo strategiją be opozicijos! Kas tai? Isakymas atėjo iš viršaus. Kažkaip viskas iš karto: tarpparlamentinė grupė su RF ir šis possėdis... Ir viskas prieš Saušio 13-ą.“

Sakysite – teisingai, reikia bendradarbiauti su kaimynais? O jūs norėtumėte bendradarbiauti su kaimynais, kurie jus verstų gyventi ne taip, kaip jūs norite, bet kaip jiems reikia? Deja, bet kaip tik toks kaimynas yra putinistinė Rusija.

Gintaras MARKEVIČIUS

Už stambius mokesčinius nusikaltimus – griežtesnė atsakomybė

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė pateikė Baudžiamojo Kodekso pataisais, kuriomis siūlo sugriežtinti bausmes už didelio maso mokesčių vengimą.

Dešimtmetį trukusi Darbo partijos apgaulingos buhalterijos byla atskleidė teisines spragas, kurios leidžia milijoninius mokesčius nuslėpusiems sučiamams atsipirkti menkomis baudomis arba visai išsisukti nuo atsakomybės.

Pasak Prezidentės, mokesčių vengimas yra ne tik sunkus nusikaltimas, kuris skurdina valstybę ir žmones. Tai ir grėsmė politinės sistemos skaidrumui.

Finansiniai nusikaltimai didina šešelinę ekonomiką, augina socialinę nelygybę, iškreipia teisingumą ir kenkia valstybės finansiniams stabilumui.

Todėl Prezidentė siūlo už didelio masto sučiamimą mokesčiais bausti kaip už sunkų nusikaltimą. Įstatymo pataisomis siūloma numatyti, kad daugiau kaip 19 tūkst. eurų (500 MGL) mokesčių nuslėpusiems arba organizuotoje grupėje veikusiems asmenims būtų taikoma tokia pat atsakomybė kaip ir už sučiamimą – tai yra laisvės atėmimas iki 8 metų. Kartu dvigubai pailgėtų ir tokuių nusikaltimų senates terminai.

Šiuo metu tik didelės vertės PVM ir motinystės pašalpų grobstumas yra traktuojami kaip sunkūs nusikaltimai, ouž kitų mokesčių vengimą teisiamakaip už paprastą vagystę. Pagal dabar galiojančius įstatymus, maksimali bausmė net už itin didelio masto mokesčinius nusikaltimus – laisvės atėmimas iki 3 metų, kuri praktikoje paprastai net néra taikoma, o dėl trumpų senaties terminų sučiai išvengia teisingumo.

Mokesčių vengimas laikomas pavojinga nusikalstama veikla ir užsienio šalyse – pavyzdžiu, Latvijoje ir Čekijoje už tai gresia net iki 10 metų kalėjimo.

Prezidentė jau prieš keletą metų siūlė dešimteriopai didinti baudas už korupcinius ir finansinius nusikaltimus, tačiau politinės valios tuometiniame Seime užteko jas padidinti tik 5 kartus, o ir jų išieškojimas dažnai stringa.

FNTT tyrimų duomenimis, dėl mokesčinių nusikaltimų valstybei vien per trejus pastaruosius metus jau padaryta žalos daugiau nei už 90 mln. eurų.

Prezidentės teigimu, adekvaciros bausmės turiapti vienu iš kovos su mokesčiniu sučiavimu ir finansiniu nusikaltimais prioritetų.

Prezidentės spaudos tarnyba

Skaitai ir galvoji

„Būtinės VMI sprendimų, susijusių su „VP“ ir „MG Baltic“ grupėmis, auditais“: Tėvynės sajungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos pirmininkas Gabrielius Landsbergis, reaguodamas į paskelbtą informaciją dėl

galimų įtarimų Valstybinės mokesčių inspekcijos vadovui Dainorui Bradauskui, kreipiasi į Finansų ministeriją ir Valstybinę mokesčių inspekciją, reikalaudamas, kad būtų atliktas pastarųjų metų VMI sprendimų, susijusių su

„Vilniaus prekybos“ ir „MG Baltic“ grupėmis išsamus tyrimas ir auditas. „Paskelbta informacija šokiruoja dėl galimos aukščiausio lygio korupcijos. Tokie įtarimai VMI vadovui pakersta pasitikėjimą visa valstybe bei pilie-

čių lygbe prieš įstatymą, pareiga sąžiningai mokėti mokesčius“, – teigė G. Landsbergis.

Skaitai ir galvoji – kaip ten sako lietuvių apie obuolį, riedantį nuo obelės?

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

„Mus suvedė likimas“

Prieš 60 metų Igarkoje susituokę Leonardas ir Janina Deikai

Kiek daugiau kaip prieš 60 metų už poliarinio rato esančiam Igarkos mieste niekam nieko nesakė susituokė du jaunuoliai tremtiniai Leonardas ir Janina. Tik po dvių savaičių, Naujųjų metų išvakarėse, apie savo priesaičią vienas kitam jie pranešė šeimai, artimiausiems draugams ir giminaičiams.

„Vienas kitam padėdami, pasiglostydami, be didelių piktumų ir išgyvenome visus tuos metus, taip dienias leidžiame ir šiandien“, – sako Leonardas ir Janina Deikai.

Prieš Naujosius deimantinė porą atšventė vestunes – suvažiavo pulkas vaikų, vaikaičių, provaikaičių.

Pasakė po dvių savaičių

I tremties vietą Sibire Leonardo ir Janinos traukiniai važiavo iš skirtingų Lietuvos vietų: jo – iš Viduklės, jos – iš Jonavos. Dar 2000 kilometrų iš Krasnojarsko į Igarką jie plaukė skirtingais laivais.

„Išlipome į tą patį krantą, į tą patį miestą Igarkos užpoliarėje. Mus suvedė likimas, juk kitaip nepasakysi“, – sako net sunkiausiomis gyvenimo akimirkomis teigiamus dalykus sugebantis ižvelgti Leonardas.

Leonardui buvo 13, o Janinai – 11 metų, kai jie kartu su giminaičiais išlipo iš juos plukdžiusių laivų ir su kitais lietuviuose apsigyveno tolomojoje Igarkoje. Mergaitė kartu su savo 8 ir 5 metų broliukais pateko į vaikų namus, o berniuką iškart išdarbino į Miško pramonės kombinatą.

Janina penkerius metus gyveno vaikų namuose, o sulaukusi šešiolikos išdarbino tame pačiame medžio apdirbimo kombinate. Leonardas prisimena, kad tai buvo meilė iš pirmo žvilgsnio. „Iškart krito į akį, ir sau pasakiau, kad šita mergaitė yra mano. Kaip gali kam nors tokią gražuolę atiduoti“, – meilialiai pasakoja vyras, rodydamas žmonos jauystės nuotrauką.

Jis prisimena, kad dėl išvaizdžios merginos dėmesio anuomet teko ir pakovoti, nes apie ją sukiojosi ir kiti vaišinai. Tačiau užsispyrės Leonardas pasiekė savo. „Dar porą metų paauginau ir kai jai buvo 19, o man – 21, nuėjome į „zaksą“ susirašyti“, – pasakoja jis.

Į „zaksą“ jiedu nuėjo turėdami lais-

vo laiko nuo darbo, be liudininkų. Registratūroje sėdėjusi geraširdė senutė sutiko juos surašyti ir be liudininkų. Pildydama dokumentus ji klausė, kokia bus jaunosios pavardė. Jaunoji turėjo tapti Deikuvienė, tačiau senyvai rusei sunkiai sekėsi tą pavardę užrašyti. „Nieko neišeis, sakykit kaip nors trumpiau“, – paragino registratorė. Tuomet Leonardas prisiminė, kad jo pusbrolio kaime gyveno Deikienė. Taip Janina Skobaitė tapo Deikiene. Beje, jų marti yra Deikuvienė.

Susirašė gruodžio 14-ąją, jaunuoliai toliau nuėjo dirbtini, o apie tai, kad jie jau yra vyras ir žmona, artimesiems pasakė tik per Naujųjų metų šventę. Dar kurį laiką pora gyveno atskirai, nes nebuvo kur. Vėliau gavo mažytį 6 kvadratinį metrų kambarėlį.

Vestuvių proga Leonardas Janinai nupirkė laikrodiką ir nuo to laiko jis tiksi iki šiandien.

Paskutinis žodis – vyro

Kaip išgyventi tiek ilgai kartu? I tą klausimą Leonardas atsako klausimui: „Ar žinote, kam šeimoje priklauso paskutinis žodis?“ Ir atsako: „Paskutinis žodis priklauso vyru, jis sako: „Atsiprašau, brangioji, klausau ir einu vykydinti tavo nurodymu“.

To linksmo pamokymo Leonardas paisė visada – sako, daug nesiginčydavęs, visada nusileisdavęs. Jis visada buvo optimistas, ir jeigu Janina sakydavo, kad bus blogai, jis sakydavo priešingai: „Ne, nebus blogai. Jeigu šiandien ir blogai, tai rytoj bus geriau“.

Jauniems žmonėms Deikai linki kantrybės ir džiaugtis tuo, ką turi. „Geriau turėti zylutę saujoje, negu svajoti apie erelį, skrajojantį aukštai padangėse“, – išmintimi dalinasi L.Deikus.

Artimųjų ir bendražygių apsuptyje

Sveikiname

Nuoširdžiai sveikiname aktyvius LPKTS Šilutės filialo narius Janiną ir Leonardą DEIKUS, švenčiančius Deimantines vestutes.

LPKTS Šilutės filialas

80-ojo gimtadienio proga sveikiname Antaniną MITRULEVIČIENĘ, buvusią Sverdlovsko sr. Čeremchovo tremtinę.

Linkime Dievo palaimos, geros sveikatos, ramių, giedrų gyvenimo dienų.

LPKTS Kauno filialas

Sveikiname 75-ąjį gimtadienį švenčiantį Antaną KULVIETI. Linkime stipriosis sveikatos, stiprybės, kad blankūs kasdienybės šešeliai nuslinktų ir taptų šviesa, o Jus visada lydėtų Dievo palaima.

LPKTS Kauno filialas

Nuo likimo nepabėgsi

Senolių atmintyje – daug skaudžių atsiminimų. Buvo visko – ir džiugių akimirkų, ir labai sunkių momentų, kai net vaistų sergančiam vaikui negalėjai gauti.

Tačiau Deikai sako, kad kas skirta, reikia atbūti, ir nuo likimo niekur nepabėgsi.

Ne kartą per gyvenimą mirčiai į akis žvelgės Leonardas vis tiek nepeikia likimo, sako, kad jis jam buvo dosnus: „Skendau – nenuskendau, ir sušalęs buvau, ir tundroje paklydau kedro kankorėžius berinkdamas, ir nuo stogo krentant „vatinkos“ skvernas už vinies užsikabino... Vyksiant į tremtį, traukinys prie Ufos susidūrė su kitu traukiniu, vežusiu anglis. Buvo daug žuvusių ir sužeistų, o mes išgyvenome...“

Sunkiausiai tremtyje Leonardui buvo 1951-ieji – tada tik kelis mėnesius jis buvo gyvybingas. Buvo susilaužęs ranką, plaučiai prakiurė, nuo skorbuto išbyréj dantys ir nuslinkę plaukai, o kojos tiesiog nelaikė.

Vaikinas papuolė į ligoninę pas gerą gydytoją, kuris jam atnešdavo tai žalią bulvę, tai erškėtrosių arbatos, tai žuvies taukų šaukštą ir nuolat jam sakydavo, kad turi išgyventi. Šiam žmogui L.Deikus dėkingas iki šiol.

Dažnai nebūdavo namuose

Grįžę iš tremties 1959 metais, Deikai apsigyveno Šilutėje. „Tėviškėse –

Molėtų ir Raseinių rajonuose – liko tik plyninių laukai, viskas buvo nugriauta“, – pasakoja jie.

Iš tremties parseivežė ir metukų pirmagimį Antaną, tėvynėje susilaukė Angelės ir Sauliaus. Dabar senoliai turi 6 vaikaičius ir 4 provaikaičius.

Leonardas išsidarbino autotransporto įmonėje (dabartinis „Šilutės autobusų parkas“) ir 36 metus – iki pat pensijos – vežiojo keleivius. „Dvi kartas išvežiojau nuo pirmos klasės iki aukštųjų moksly“, – juokiasi jis.

Janina iš pradžių dirbo konduktore toje pačioje įmonėje, vėliau taupomojoje kasoje, kur išdirbo 28 metus. I pensiją abu išėjo tais pačiais metais.

Leonardas pripažista, kad buitis, vaikų auginimas gulė ant žmonos pečių, nes jis dažnai būdavo išvykės. Kartais išvažiuodavo autobusu į ekskursijas saveitei, net mėnesiu ar dvem. O i Vilniu važiuodavo triskartus per savaitę. „Būdavo 2.30 valandą nakties išvažiuoju, vaidkus palieku miegančius, vakare grįžtu – randu vėl miegančius“, – prisimena jis.

Janina sako visai nepykdamusi, kad vyro nebūdavo namuose ir vaikų auginimo rūpesčiai tek davę jai. Užtat darbar vyras yra pagrindinis ramstis ligotai moteriai. „Jeigu jo nebūtų, man būtų labai sunku“, – atviravo deimantinėms vestuvėms kartu su vyru besiruošianti moteris.

Rūta EŽERINSKĖ
(„Šilutės naujienos“, 2017-01-01)

Pabėgimas iš Intos lagerio

Tęsinys.

Pradžia Nr. 1 (1215)

Kazys (1893–1976) ir Genovaitė (1900–1986, Jonaitytė) Žemaičiai gyveno Kėdainių apskritys Surviliškių valsčiaus Kalnaberžės kaime, turėjo 22 hektarų ūkį. Kazys ne tik išmanė žemės ūkio darbus, bet buvo ir stalius: kai statėsi trobas, pats pasidarė langus ir duris. Šeima augino keturis vaikus: Antaną, Romą, Rimą ir Oną. Jauniausioji Onutė buvo gimusi 1942 metais, kiti vairai – gerokai vyresni. Vaikai lankė Kalnaberžės ir Surviliškio mokyklas, gimnazija buvo Kėdainiuose. Tuo keliu ir nuėjo Antanas. Baigė šešias gimnazijos klases. 1944 metų vasarą, teturėdamas septyniolika, atsiliepė į generolo Povilo Plechavičiaus šaukimą. Tapo Marijampolės karo mokyklos kursantu, tarnavo ir raštininku štabe. Taip jau atsitiko, kad vokiečiai rinktinę išvaikė, generolą areštavo, o savanoriai pasklido po Lietuvą. Antanas atsirado Kėdainiuose, kur dvi plechavičiukų kuopos nepaklusno vokiečiams, buvo net ginkluoti susirėmimai. Tad jaunam vyrui teko slapstytis ir nuo vokiečių, ir nuo greitai sugrižusių rusų...

Jaunu žmonių nelaimei, okupantams atiteko Surviliškių parapijos gimimų knyga – Krikšto Sakramentų registracija. Tad šaukimai buvo išešioti visiems, kurie okupantų nutarimu turėjo aštuonolika metų ir privalėjo jų pusėje kariauti.

Gavo šaukimą ir Antanas Žemaitis. Čia padėjo atsikiltinumas. Kai dar 1941 metais besitraukiantys rusai išbarstė bylas su gimimo liudijimais, jau nuolaijai jas priglaudė. Dabar ieškojo chemikalų, kad galėtų panaikinti rašalo užrašus ir išrašyti naujus duomenis, palikus ant blankų tik parašus ir spaudą. Ir jiems pasiekė... Taip Antanas Žemaitis pasijaunino dvejais metais. Kiek pasislapstęs, išstojo mokyties į Kėdainių aukštutesnių technikų mokyklą, kuri rengė žemėtvarkos, žemės ūkio melioracijos, topografijos specialistus. Mokykla 1945 metais buvo perkelta į Kauną ir pavadinata žemės ūkio technikumu. Taip jaunuolis atsirado Kaune. Technikumą baigė 1947 metais. Beje, jis gimimo liudijimus klastojo ir kitiems naujokams. Pusbrolis Alfonsas Mykolaitis, likęs po tévelių tremties Lietuvoje, gavo ir Antano Žemaičio pavardę bei vardą, gynėnu su ja iki pat 1978-ųjų...

Mokydamasis Kėdainiuose, 1945 metais paminėjo Vasario 16-ąją. Ta proga su draugais iš gimnazijos laikų apsilankė Kėdainių kapinėse ir ant Nežinomo kareivio kapo padėjo gėlių, vainiką. Dvi dešimtys jaunuolių nusifotografavo atminčiai: jis, Petras Deveikis, Algimantas Damalakas, Adelė, Sereckaitė, Markevičiūtė, Navickaitė...

Besimokydamas Kauno žemės ūkio technikume, bendravo su pogrindžiu, platinuoja atsišaukimus. Kartą su bendramoksliais draugais Algiu Petruševičiu, Viktoru (pavardė atmintyje neišliko) ir Jonu Ilgiu, kai trūko popieriaus pogrindinei spaudai, sumanė jo surasti. Kaip kartas sužinojo, kad draugo kaimynas, Kėdainių rajono švietimo skyriaus vedėjas, parsivežė popieriaus abiturėto egiptaminams. Ten vaikinai ir išlaužė. Deja, popieriaus nebuvvo, o tik

platinamos obligacijos, bet rado rašomojo stalo stalčiuje naganą ir šovinių. Susigundė ginklą ir šovinius pasiūmė. Pistoletą atidavė partizanams. Deja, 1948 metais stribai ir milicia naganą rado pas areštuotą partizaną. Tas neįsilaikė kankinimų ir pasakė, kur gavo ginklą. 1948 metų gegužės 11 dieną Antaną areštavo. Ir dar viena bėda: atpažino jį ir 1945 metų Vasario 16-osios pamėjimo nuotraukoje... Iškėlė visiems į amžinusiems bylas už pogrindinę veiklą.

Taigi Antanui bylas sujungė ir nuteisė 25 metams lagerių ir dar penkerius – tremties. 1948 metais prekiniai vagonai pajudėjo Vorkutos link, į Intos lagerius. Čia kaliniai dirbo akmens anglies šachtose. O ten, pasak A. Žemaičio, išgyventi padėjo tik jaunystė...

Deja, po vienuolikos dienų į Krasnojarsko sritį ištremti ir Antano tėvai, brolis Romas, sesuo Onutė (Klibavicienė, dabar gyvena Šiauliųose). Tik sesuo Rima (Jusaitienė, gyvena Klaipedoje) liko Lietuvoje, nes tremties dieną Surviliškyje laikė egzaminus ir namo negrižo. Ją priglaudė ir padėjo išlikti geri žmonės...

Kadangi Antanas buvo baigęs Kauno žemės ūkio technikumo hidromelioracijos skyrių, po kurio laiko lageryje buvo įdarbintas techniniu darbuotoju. Kartu su inžinieriumi geodezininku jis atlikdavo šachtų matavimus, skaičiavimus, turėjo antžemines geodezines nuotraukas. Darbas buvo lengvesnis, gyvenimas pagerėjo. Kartą, atliekant naujų šachtų kasimo matavimus, A. Žemaitis pastebėjo, kad tunelioviršaus gruntas yra ne kieta uola, bet minkšta žemė. Dabar sunku pasakyti, kada kilo noras iš lagerio pabėgti. Viską išmatavo, paskaičiavo ir pabėgimo planą pateikė dviem draugams. Sie sprendimui pritarė.

Tada pradėjo kasti gruntu. Apie pusantro metro kasę horizontalų tuneli, po to kilo iš apačios į viršų. Sumanė bėgti per Lietuvą į užsienį. Kadangi jo bendramintis Jonas Valaitis buvo kilęs į Marijampolę, ten pusantrų metų partizanova, net Juozą Lukšą-Daumantą buvo lydėjės per sieną į Lenkiją, savo sekme tiuko. Paruoštas pabėgimo planas buvo dviem kaliniams, net burtus aniedu traukė. Jie buvo palankūs Jonui Valaičiui.

Atėjus lemtingai 1952 metų rugpjūčio 9 dienai, patyrus nenumatyti trukdžių, pavoju, vyrams pavyko pabėgti iš lagerio. Keliavo su kalinių drabužiais, net su numeriais, tačiau ant jų užsivilk civilius rūbus. Judėjo prekiniais traukiniais, nes kitokių ir nebuvovo. Stotis, kuriose buvo sargyba, apeidavo. Deja, draugai laisve pasidžiaugė tik 3 paras. Jie buvo sučiupti Tabyje, vienoje iš mažycių geležinkelio stotelių, nukakę jau 700 kilometrų. Kaip pats A. Žemaitis teigia, pagrindinė jų klaida buvo ta, kad jie neįsilaikė savo plano, neskyrė laiko poilsisi. Vėliau jų laukė tardymai, karceriai (vienutės) ir nauji teismai, naujos bausmės, ilgi kalėjimo ir tremties metai. Intoje dirbtį į šachtas Antano Žemaičio neleido, bijojo, kad nesuorganizuotų naujo kalinių pabėgimo.

Viltis greičiau išeiti į laisvę sušmėžavo ir Antanui. Ir 1956 metų liepos 1 dieną jį išspildė. Lageryje A. Žemai-

tis išbuvo 8 metus ir 4 mėnesius. Beliko penkerių metų tremtis. Jam buvo leista pasirinkti: važiuoti į tremties tėvus į Krasnojarsko kraštą ar likti Intoje. Pasiliko čia, po kurio laiko vedė politinę kalinę Konstanciją Valentiejutę. Dirbo šachtoje. Pasibaigus tremties laikui, namo neįsleido, tad beteisiu išbuvo dar trejus metus. Į Lietuvą grįžo tik 1965 metais, iškūrė žmonos gimtojoje Gaurėje. Užaugino dvynius Birutę (Klupą, dirbo pasiuntinybėje Čekijoje, dabar gyvena Prahoje) ir Keštutį, gyvenantį Tauragėje. Antanui ir Konstancijai vaikai padovanojo penkis anūkus. Tik žmogų slegia didelė našta, nes sunkiai serga žmona Konstancija, tad visi šeimos rūpesčiai tenka jam...

Iš Antano Žemaičio prisiminimų. Lukiskių kalėjime

...1948 metų vasario mėnesį dauguma baigusiuoj Kauno žemės ūkio technikumą išsiskirstome po visą Lietuvą. Aš išvyku į Mažeikius, o Jonas su Algiu lieka Kaune. Taip viskas būtų ir pasibaigę, jeigu nebūtų buvę nenumatyti atsikiltinumai. Stribai ir milicia suėmė vieną partizaną, pas kurį rado mūsų nusavintą naganą. To partizano būta minkšto. Jis viską išpasakojo. Tad suima tą, kuris naganą jam davė, o šis išduoda musvisus, kurie tame žygje dalyvavome. Mane areštuoja paskutini, jau po mėnesio ar pusantro. Buvo gegužės 11 diena. Mano laisvės dienos baigėsi.

Atvežė į Kėdainius ir iškart, net nepasodinė į kamерą, pradėjo tardyti. Perskaitė draugų parodymus ir paklausė, ar aš su jais sutinku. Kadangi per kratą rado mano pistoletą, tai nusprendžiau nesiginti, vis vien sausas neišlipsiu. Su tikau su jų perskaitytu protokolu. Vakare mane uždarė į kamерą, kurią radau pilną įvairaus amžiaus vyru. Dar porą kartų teko lankytis pas tardytoją, tačiau tuo mano tardymas ir baigėsi. Laimei, buvome susitarę: jei įkliūtume, nesakyti, kur yra mūsų spaustuvė. Sakėme, kad įsibrovę ieškojome pinigų. Neilgai buvau Kėdainiuose: gal net mėnesius nepraėjus, mus nuvežė į Vilnių. Bebūdamas Kėdainiuose, sužinojau, kad gegužės 22 dieną į Sibirą ištrémė mano tėvus. Visa mūsų šeima, net visa giminė iš mamos pusės buvo ištremta.

1948 metų vasarą praleidau Vilniuje, Lukiskėse, 407 ir 421 kamerose. Čia po tardymų įvairaus amžiaus vyrai laukė teismo. Tačiau dauguma jauni, buvę partizanai, ryšininkai ir rėmėjai. Kriminalinių nusikaltelių mūsų kameroje nebuvovo. Kalėjime gyvenimas vyko, nebuvo to, ko mes nesužinotume. Naudodami Moržės abécédelę susikalbėdavome vienos kamerose. Be to, veikdavo „žiogeliai“: per langą leisdavome laiškus ant siūlo į pirmą aukštą, kur sėdėjo moterys, o iš trečio nuleisdavo juos mums. Taip ryšys buvo palaikomas visą laiką.

Prieš mūsų kamerose langą buvo matyti mūro tvora su viršuje pritvirtinta spygliuota viela, oužtvoros – jau Vilniaus miestas. Kaip tik prieš mus stovėjo medinis namas su mansarda, o į mūsų langą pusę – balkonas. Vakarais į jį išeidavo dvi merginos, skaitydavo knygas ar megzdavo. Mūsų kameros vyrai sugal-

vojo joms padainuoti. Užlipo ant gultų, susibūrė prie lango ir užtraukė partizanišką dainelę. Tos merginos paplojo. Net kelis kartus vyko koncertai. Aišku, tai buvo draudžiamas, bet mes tarsi ir saugojomės. Vieni klausydavosi prie kameros durų, kiti prie kito lango stebėdavo, kas vyksta sargybos bokštelyje. Bet vieną kartą vis tiek sudegėme. Daugiausia dainuodavo trise. Vienas, žinau, molėtiškis, jaunas vyras, antras iš Žalio Velnio rinktinės, buvęs partizanas, o trečio jau nepamenu. Kiemu éjo režimo viršininkas ir išgirdo, iš kurio lango dainuoja. Staiga su triukšmu rakina kameros duris, suvirsta svita, mus surikuoja, o režimo viršininkas šaukia:

– Kas dainavo?! Tris žingsnius į priekį!

Išeiti niekas nesiryžta. Dar kartą tą patį pakartoja. Vėl niekas nedriusta. Režimo viršininkas vėl sako:

– Vienam mėnesiui visai kamerai uždraudžiu siuntinius.

Žengiu į priekį aš, žengia Algimantas Šildauskas ir iš dainavusių – tas molėtiškis. Visi trys siuntinių negausime. Išrašo po septynias paras karcerio. Vėl šis tas naujo, nors ir į blogą pusę... Nuveda į vieną karcerio kamерą. Ji nedidelė, be lango, grindys medinės, šiltai, bet trūksta oro, net tvanku. Gulime visą laiką ant grindų. Valgyti gauname tik rytais po 300 gramų duonos ir virintovandens – viskas. Vakare – tik vanduo. Trečią parą – pietums lėkštė sriubos. Taip tas paras ir išsédėjome. Po septynių parų išėjau „tonkij, zvonkij ir prozračnyj“ – plonus, skambantis ir permatomas. Sugrižtame į kameras: draugai vaišina, nes mes išgelbėjome jų siuntinius.

Nepamenu, ar trečią dieną iš apčios moterys perduoda, kad nuleistume virvutę. Prirodo prie jos mums siuntinėli su lašiniais. Betraukiant, matyt, iš bokštelių sargybinis tai pastebėjo ir pranešė. Tik įtraukus per langą lašinius, atsirakina kameros durys ir prisistato korpuso viršininkas, vadinas „korpusiniu“. Su Algiu Šildausku vėl prisipažinome, kad tai buvo mūsų darbas. Abiem skiria vėl po septynias paras. Nesėpę atsigauti, išeinate atlikti bausmės. Dabar jau mus atskiria. Sėdime po vieną šaltose kamerose. Dienomis dar nieko, o naktį šaltoka, nes grindys ir sienos betoninės, gultai mediniai, o pasikloti ir užsikloti nėra nieko. Apsirengę plonai, maiatas tokis pat, kaip ir anksčiau...

Išvargome ir tą vargelį. Sugrižtame į kameras, o mūsų 407-oji išformuota. Nuveda mus į 421 kameras, joje randame buvusius draugus, bet nepažįstamų dvigubai tiek. Joje tilpo iki 50 kalinių. Čia randame ir grąžintų iš lagerių, atvežtų papildomam teismui. Jie mums papasakojo apie gyvenimą lageriuose, kuris, aišku, mūsų nedžiugino. Prieš akis laukė ilgas ir nežinomas gyvenimo tarpsnis. Visi buvome užbaigę tardymo baisenybes ir laukėme teismo. Bet teismo ir teisėjų nematėme. Vieną gražią dieną iškvietė ir perskaitė, kad Maskvos ypatingasis pasitarimas peržiūrėjo mūsų bylas ir nusprendė visiems skirti po dvidešimt penkis metus lagerio ir penkis metus be teisių.

(Bus daugiau)

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Dievo nurodytos kryptys

Daugų valsčiaus Dvarčėnų kaime Adomo ir Ievos Mačionių šeimoje augo trys sūnūs ir trys dukters. Ypatinė susiklostė gyvenimas brolių Kazio (Kazimiero) ir Salvos (Silvestro). Jie buvo neišskiriami draugai. Kad nereikėtų dalytis tėvo penkių hektarų sklypo, Kazys išvyko į Ameriką, su juo ir nepilnametis Silvestras. Ten pagyvenęs keletą metų Kazys buvo atleistas iš darbo su „vilko bilietu“ už streiko organizavimą – buvo išrinktas streiko viceprezidentu Niujorko cukraus fabrike. Ne-
sitikėdamas gauti „padoresnio“ darbo, grįžo į Lietuvą. Kartu grįžo ir Salva.

1920 metais Kazys buvo išrinktas pirmuoju Daugų valsčiaus viršaičiu, Salva – valsčiaus tarybos nariu. 1921 metais Kazys nusipirkо iš Juozapavos dvaro didelį plotą skynimу (iškirsto miško biržes). Salva pardavė jau anksčiau įsigytą ūkį ir nusipirkо žemęs sklypą tarp miškų, šalia Kazio. Naujai įkurtą nedidelį kaimą pavadinio Atžalynu. Abu tapo užkietėjusiais medžiotojais.

1938-ųjų – Naujųjų metų dieną, abu išvažiavo ne į bažnyčią, o medžioti. Pamatė bėgantį kiškį. Kazys paklausė: „Ar šauc?“ Salva atsakė: „Šauk“. Ir susabdė arklį. Kazys, užtaisytu šautuvu, lipio iš važelio. Pastačius koją ant ž-

mės, arklys truktelėjo, Kazys virto ir... šūvis! Salva, ištarės: „Kazy, ką tu padarei?..“, su-
smuko važelyje. Aplink – mi-
lijonas krypčių, bet šūvis pasi-
rindo mažą medžiotojo širdį!

Tuo metu Daugų bažny-
čioje vyko pamaldos. Kunigui einant per bažnyčią, garsiai pokštėlėjės trūko bažnyčios lango stiklas. Kunigas pasakė:
„Išgirsime naujieną“.

Liko penkių (šeštas dar negi-
mės) vaikų. Vyriausasis 14-
metis Kostas liko 26 hektarų
ūkio galva. Daug vargų, darbų patyres išauga labai puikiu, visu mylimu, jaunuoliu. Vėliau net ji pažinojė stribai gerbė. Sugrįžus sovietų okupantams, 1944 metų rugsėjį išėjo į mišką ginti Tėvynės ir ta-
po legendinio partizanų vado Vaclavo Voverio-Zaibo pavaduotoju Žvalgu.

1945 metų lapkričio 6-osios vakare Žaibas, Žvalgas ir Jonas Dusevičius-Svajotojas viešėjo Juozapavos vienkie-
myje, buvusiam dvare. Kostas sugal-
vojo aplankytī ir paguosti netoli gyve-
nuši bendrapavardži Lucijoną, kurio du-
sūnūs, kaip ažuolai, žuvo fronte. Papra-
še Joną, kad paskolintų batus. Partiza-

Drebule „parimo“ ant ženklo, žyminčio karžygio žūties vietą

nū vadas vaikščiojo kiaurais batais! Sė-
dėjės prie stalo Jonas pasilenkė nusi-
auti batus ir staiga – šūvis! Užgeso lempa,
nukrito jos stiklas ir Kostas, stovė-
jės kitapus kambario, ištarės žodį: „Jau“,
nuvirtio. Jonui pasilenkus iš kišenės iškri-
tės pistoletas iššovė. Kulka, perskrodi-
si Jono blauzdą, išmigo per pasmakrę
i Kosto galvą. Iš milijono krypčių kul-
ka pasirinko partizano galvą. Koks su-
tapimas! Ir Salva, ir jo sūnus Kostas žu-

vo nuo geriausio draugo rankos...

2012 metais Kosto žūties vietoje pas-
tatytas atminimo ženklas. Praėjusią va-
sarą audros metu uraganinis vėjas išver-
tė didžiulį medį, augusį už 15 metrų nuo
paminklo. Medis pakibo ant jo. Jeigu bū-
tų viršės keletą centimetru kairiau ar de-
šiniau, atminimo ženklą būtų išvertęs.

Ar ne Dievo pirštas nurodė dviejų
šūvių ir virstančio medžio kryptis?!

Vytautas MACIONIS

Sovietų saugumo mėginimai veikti prieš lietuvių emigraciją 1988–1991 metais

(atkelta iš 2 psl.)

Išvardytos priežastys neleido KGB padaliniams gauti informacijos apie priesinko „kenksmingus ketinimus“. Tokių žinių trūkumas sutrukėdė laiku informuoti partinius organus ir numatyti konkretias priemones prieš „priešiškas akcijas“ ir jų „lokalizavimą“.

1989 metais KGB kolegijoje 1-ojo skyriaus viršininkas plk. V. Karinauskas savu pranešimu išdėstė esminius punktus, numatancius aktyvinti darbą su vietine ir užsienio agentūra, „apdroti“ pasirinktus asmenis, organizuoti veiksmingesnes kontrpropagandines priemones, kaip antai, spaudinių leidimą, išeivijų kvietimą į SSRS ir jų panaujinimą propagandos tikslams. Tuo laiku dar labiau išryškėjo KGB ketinimas ne tik tiesiogiai veikti prieš lietuvių emigraciją, bet ir panaudotijų atstovus saviems tikslams, visų pirma daryti įta-
ką politiniams procesams Lietuvoje.

Aptariamuoju laiku KGB nerodė aktyvių pastangų (išskyrus bandymus) verbuoti užsienio lietuvius, tenkintasi ryšiu su esamais agentais palaikymu ir jų patikimumo tikrinimui. Nors nemaža agentų dalis neketino toliau slaptai tarnauti KGB, bet liko šiai struktūrai ištikimesnių slaptųjų bendradarbių ir kadrinių darbuotojų, tėsusiu savo darbus naujomis aplinkybėmis. Kai kurie slaptieji bendradarbiai émė kelti salygas, pavyzdžiui, agentas „Kliuger“ žadėjo palaikymą „su salygą, kad nebus pralietas kraujas“. Kilo ne viena bendravimo su objektu „Dmitrij“ problema galimai dėl jo charakterio bruožų (savęs išskirtinumo), santykų palaikymo manieros (atitinkamo ižūlumo). Todėl KGB manė, kad pokalbiams su

objektu būtina panaudoti medžiagą apie „perestrojką“, demokratizaciją, „glasnost“ ir paaškinti, kad Lietuvos įjimas į suverenitetą SSRS sudėtyje nėra socializmo krizė, tik grįžimas į lenininius nacionalinius santykius ir kad tai atitinka „lietuvių liaudies“ interesus. Bendravimui su juo numatyta pasitelkti jo paties metodus, būtent, formuluoti tiesius klausimus, pabrėžti savo tvirtą poziciją. Ne visi slapti KGB bendradarbiai atrodė patikimi. Pavyzdžiui, per susitikimą su „Gracija“ 1990 metais gauta informacija apie Lietuvos vadovybės planus ir ryšius su užsienio šalimis, bet šaltinis „santūria“ žiūrėjo į bendradarbiavimą su KGB. Saugumo manymu, jis dirbo, matyt, iš baimės būti sukompromituotai ir išvarytai iš SSRS arba tikėjos gauti materialinę paramą. Tiesa, prašyta jai skirti 1000 dolerių už teiktas žinias. 1990 metais numatyta tikrinti „Gracią“ ir jos įtarinus veiklos momentus ir nuspresti dėl tolesnio pasinaudojimo ja.

1988–1991 metais KGB planavo susitikti su dešimtimis užsienio šaltinių ir patikimų asmenų (KGB vardu ar nuo priedangos organizacijų), priimti iš jų informaciją bei skirti užduotis. Štai 1988 metais „Dekan“ duotas pavedimas „tyrinėti įvairių emigracijos sluoksninių reagavimą į politinius procesus Lietuvoje, išaiškinti reakcinės emigracijos vadeivų planus organizuojant kurstančias provokacines akcijas palaikant nacionalistinių elementų aktyvizaciją respublikoje“. Iš „Dmitrij“ siekta gauti informacijos apie emigracinių organizacijų ir atskirų „funkcionierių“ požiūrių į procesus Lietuvoje, JAV administracijos požiūrių į emigracines organizacijas

jas, gauti dokumentų apie VLIK, ALB, PLB, ALT ir kitas, 1939–1940 metų Lietuvos istorijos įvykius, taip pat atskirų dokumentų kopijas, kurias kopijojo „Dmitrij“ firma.

1989 metais pagal KR (kontržvalgybos) liniją šalyje veikė 7 užsienio šaltiniai. 1989 metais atvyko „Profesor“, kuris tikrintas priemonėmis S (telefonių pokalbių pasiklausymas) ir NN (išorinis stebėjimas) ir su juo atitinkamai dirbama dėl Sajūdžio „ekstremistinių“ veikėjų sulaikymo. Iš „Omar“ gauta informacija apie procesus lietuvių emigracijoje ir planus dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo. Ketinta išnaudoti agentų „Kliuger“, „Gracija“, „Profesor“ galimybes prieštaravimams pagilinti tarp pagrindinių emigracijos „centrų“. 1990 metais per pirmą pusmetį SSRS teritorijoje 1-ojo skyriaus 2 poskyrio darbuotojai susitiko su šaltiniais „Gracija“, „Kliuger“, „Arnold“, „Polina“ ir gavo informacijos apie padėti lietuvių emigracijoje. Trečioje šalyje KGB darbuotojas susitiko su agentu „Antradienis“ ir kalbėjo apie emigracijos problemas. Kaip minėta, ne visi aukščiau išvardyti slaptieji bendradarbiai atrodė patikimi. Ne visi jie pagal planą atvykdavo į Lietuvą. Pavyzdžiui, 1990 metais neatvyko šaltiniai „Lena“, „Profesor“, „Vytautas“, „Šarūnas“.

1991 metais irgi bent formaliai planuota dirbti su slaptais bendradarbiais. Esant reikalui, saugumas numatė susitikti su agentais trečioje šalyje. KGB vėl planavo panaudoti „Kliuger“ Europos Parlamente, kad ten būtų palaikoma sovietų vadovybės politikos linija Baltijyje. Iš „Profesor“ tikėtasi gauti politinę informaciją ir planuoti „akty-

vias priemones“ jam dalyvaujant, iš „Antradienio“ gauti informaciją apie emigraciją ir jo gimines, dirbančius JAV specialiosiose tarnybose. Nagrinėtos šaltinių „Šarūnas“, „Vili“, „Aktyvistka“, „Lena“, „Vytautas“, „Dmitrij“ panaudojimo galimybės naujose salygose. Šie planai buvo numatyti laikantis 1 skyriaus KR (kontržvalgybos) linijos, bet planuota dirbti ir pagal kitas linijas.

Vienas paskutinių susitikimų su užsienio agentu įvyko 1991 metų liepą, kai bendrauta su „Emil“ iš Vokietijos, atvykusiu nusipirkti butą Lietuvoje, nes buvo numatę čia sugrįžti. Jis nieko esmingesnio nepapasakojo apie lietuvių veiklą, bet vis tik jam skirta užduotis tyrinėti pažiūstamus lietuvių emigrantus. Kaip matyi iš slapyvardžių, KGB savo darbe stengėsi remtis tais pačiais aštuntojo – devintojo dešimtmečių slaptaisiais bendradarbiais. Bet jei jie tuo metu nieko efektyvaus ne nuveikė, tai paskutiniai SSRS gyvavimo metais jie irgi negalėjo nieko efektyvaus ne nuveikti. Salyginai sekmingiai dirbo tik „Kliuger“, kurio dėka Europarlamente Strasbūre pavykdavo, kad būtų priimtos sovietų pusei palankesnės rezoliucijos, be to, jis prisidėdavo prie opozicijos Lietuvos Respublikos valdžiai.

KGB dokumentuose nemažai painiaus dėl to, kad buvusieji agentai vienur vadinami šaltiniais, kitur – objektais arba tie du terminai susimaišo. Neturint išviešintų SSRS KGB instrukcijų, sudėtinga spręsti, dėl ko tai vyko. Galima spėti, kad tos painiaus KGB pats nežvelgė arba tuo būdu bandė nuslėpti agentūrines nesėkmes.

(bus daugiau)
Dr. Darius JUODIS

2017 m. sausio 13 d.

Pro memoria

Eidamas 96 metus gruodžio 20 d. JAV mirė buvęs Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkas, ilgametis žurnalo „Pasaulio lietuvis“ redaktorius, Sedos kautynių dalyvis Bronius Nainys.

Jis gimė 1920 m. lapkričio 15 d. Šiaulių aps. Pašvitinio valsč. Grikpėdžių k. 1939 m. baigė Linkuvos gimnaziją, 1940 m. Kauno karos mokyklą, pradėjo inžinerijos studijas Vytauto Didžiojo universitete. Okupacijų metais dalyvavo rezistencijoje. Sedos kautynėse vadovavo kuopai, po kautynių pasitraukė į Vokietiją, 1950 m. į JAV. Ten 1963 m. baigė Ilinojaus technologijos institutą, gyveno Čikagoje.

Minint Sedos kautynių

50-metį, 1994 m. spalio 2 d. Sedos senosiose kapinėse pagerbtį žuvę mūšio dalyviai. Prie Plinkšių dvaro pastato pritvirtinta atminimo lenta: „Šiuose rūmuose 1944 m. liepos 28–spalio 7 d. buvo įsikūrės Tėvynės apsaugos rinktinės štabas.“

Bronius Nainys iškilmių dalyviamas atsiuntė sveikinimą: „Sedos kautynių broliams. Brangieji, okupacijoms besikeičiant, rudajam traukiantis, o raudonajam atplūstant, lietuviui nieko daugiau nebeliko, kai tik bejėgiškai suklupti ir pasiduoti likimui arba visomis jėgomis bandyti ginti nors ir nedideli Lietuvos kampelį, tikintis, kad Jame išsilaičius iki karro pabaigos, karą laimėjusios vakarų demokratijos Lietuvos

neparduos raudonųjų diktatūrai ir padės mums atstatyti okupantų sugriautą nepriklausomą Lietuvos valstybę.“

1997 m. liepos 13 d. Pievienų mstl. buvo paminėtos Tėvynės apsaugos rinktinės įkūrimo 53 metinės. Ant Pievienų mstl. klebonijos pastato, – Jame 1944 m. buvo įkurta Tėvynės apsaugos rinktinė, – buvo pritvirtinta atminimo lenta. Garbė atidengti lentą buvo susteikta iš JAV atvykusiam Broniui Nainiui, vieninteliam karininkui iš dylikos šventėje dalyvavusių mūšio dalyvių.

Broniaus Nainio asmenyje netekome paskutinio Sedos mūšio dalyvio – karininko. Jis palaidotas Čikagos Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse (JAV).

Albertas RUGINIS

Skelbimai

Genocido aukų muziejaus kviečia paminėti Sausio 13-ąją

Sausio 13 d. (penktadienį) 10–18 val. Genocido aukų muziejaus ekspozicijų (Aukų g. 2A, Vilniuje) ir Tuskulėnų rimties parko memorialinio komplekso muziejinės ekspozicijos „Tuskulėnų dvaro pastaplaptys“ (Baltasis dvarelis, Žirmūnų g. 1N) lankymas; Koplyčios-kolumbariumo lankymas (Žirmūnų g. 1F); Genocido aukų muziejaus Konferen-

cijų salėje – Nacionalinio mokinų konkurso „Lietuvos kovų už laisvę ir netekčių istorija“ darbų paroda; Tuskulėnų rimties parko memorialinio komplekso Konferencijų salėje – Vytauto Didžiojo karo muziejaus kilnojamoji paroda „Prisiekę kovoti už laisvę“. **15 val.** – rež. Vytauto Damaševičiaus dokumentinio filmo „Barikadų vaikai“ (1991 m., 10

min.) rodymas. **15.10 val.** – rež. Sauliaus Beržinio dokumentinio filmo „Lietuviški kino dienoraščiai“ (1991 m., 58 min.) rodymas (Oficina, Žirmūnų g. 1F); Vilniaus televizijos bokšte – Nacionalinio mokinų konkurso „Lietuvos kovų už laisvę ir netekčių istorija“, Sausio 13 d. skirtų makečių bei kitų darbų paroda (Sausio 13-osios g. 10).

Laisvės gynėjų dienos renginiai Kaune

Sausio 13 d. (penktadienį) 10 val. šv. Mišios už žuvusius Laisvės gynėjus Šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje.

10.40 val. vaikų ir moksleivių laisvalaikio rūmų meno kolektyvų koncertas „Vardan Lietuvos“ Šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje.

11.30 val. Vysime į Petrašiūnų ir Romainių kapines pagerbtį žuvusiu Laisvės gynėjų Tito Masiulio ir Juozo Vaidoto atminimą. Autobusas laiks Laisvės alėjoje už Igulos bažnyčios.

12 val. varpų muzikos koncertas Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje.

18 val. Jono Meko filmo „Lietuva ir SSRS žlugimas“ peržiūra Kauno menininkų namų salėje (V. Putvinskio g. 56).

18 val. koncertas, skirtas Laisvės gynėjų dienai paminėti, Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79). Dalyvaus Ieva Narkutė su grupe. Įėjimas nemokamas.

Užjaučiame

Nuoširdžiai užjaučiame buvusį politinį kalinių, LPKTS Kėdainių filialo tarybos narį Vaclovą Šniukštą ir buvusią tremtinę Oną Šniukštinę mirus mylimam sūnui Mindaugui.

Nuoširdžiai užjaučiame buvusį politinį kalinių, aktyvų LPKTS Kėdainių filialo narį Antaną Kuzmą, mirus broliai.

LPKTS Kėdainių filialas

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė
Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė
Maketavas Ignas Navickas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204
El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645
Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

2 spaudos lankai
Tiražas 1590 egz.

Kaina
0,61 euro

S P A U D O S ,
R A D I O J I R
T E L E V I Z I O J S
R É M I M O
F O N D A S

Bronius Nainys

1920–2016

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Iseris Šliomovičius
1937–2017

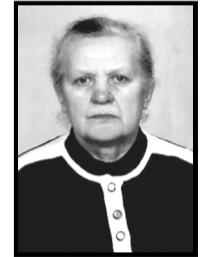

Gimė Kaune, stambaus verslininko šeimoje. Mama su vaikais 1941 m. ištremta į Omsko sr. Kamen prie Obės miestą. Tėvas įkalintas Sverdlovske sr. lageriuose. Kartu su broliu dyviniu Jakovu, baigė vidurinę mokyklą, mokėsi Tomsko politechnikos institute: Jakovas – Matematikos, Iseras – Mechanikos fakultete. Į Lietuvą grįžo 1963 m. Dirbo inžineriumi Kauno staklių gamykloje, vėliau Automatizacijos priemonių gamykloje. Tėvai mirė, brolis ir seserys išvyko į Izraelį. Iš visos šeimos Iseris Lietuvoje liko vienas.

Palaidotas Kauno Aleksoto žydų kapinėse.

LPKTS Kauno filialas

Albina Grakauskaitė-Viršilienė
1932–2016

Gimė Telšių aps. Luokės valsč. Besčių k. ūkininkų Jono ir Marcijonos Grakauskų šeimoje, kurioje augo trys vaikai. 1948 m. šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Nižnij Ingašo r. Piervomaisko k. Šeolio likmetei teko kirsti mišką, sakinti medžius. Tremtyje mirė mama. Albina sukūrė šeimą, susilaikė dukters Danutės ir sūnaus Vytauto, tačiau sūnelis mirė Sibire, o duktė mirė jau grįžus į Lietuvą. 1958 m. šeima grįžo į Lietuvą, apsigyveno Šiaulių r. Micaičių k., abu su vyru išdarbino Micaičių kolūkyje, pasistatė namą, susilaikė trijų sūnų: Rimanto, Alberto ir Adolfo.

Palaidota Šiaulių r. Micaičių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnų šeimas, giminės ir artimuosius.

LPKTS Kuršėnų filialas

Jonas Grakauskas
1931–2016

Gimė Telšių aps. Luokės valsč. Besčių k. ūkininkų Jono ir Marcijonos Grakauskų šeimoje, kurioje augo trys vaikai. 1948 m. šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Nižnė Ingašo r. Piervomaisko k. Dirbo miško darbus. Tremtyje palaidojo mamą. Sukūrė šeimą su tremitine Onute Gečaitė, gimė sūnus Jonas. 1958 m. šeima grįžo į Lietuvą, tačiau apsigyventi téviškėje neleido. Apsistojo Kuršėnuose, dirbo vairuotoju, pasistatė namą. Palaidojovietinėl sūnų, kuriam teko dirbtį Černobilyje likviduojant atominės elektrinės katastrofos padarinius.

Palaidotas Naujosiose Kuršėnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame marčią Adą, vaikaitės Donatos šeimą ir artimuosius.

LPKTS Kuršėnų filialas

Zenonas Jaška
1930–2017

Gimė Telšiuose. Vadovavo 1948 m. susikūrusių pogrindinei Telšių moksleivių organizacijai „Jaunoji Lietuva“. 1949 m. čekistams pavyko į išaiškinti. Zenonas kartu su keturių bendražygiais įkalintas Vorkutos lageriuose, dirbo anglies kašyklose. 1956 m. grįžo į Telšius. Nebuvo lengva išdarbinti. Zenonas baigė vidurinę mokyklą, vėliau – Žemės ūkio akademiją. Dirbo Telšių kelių statybos valdyboje. Atkūrės nepriklausomybę, Zenonas pasinėrė į visuomeninę veiklą. Vienas iš pirmųjų ēmė užrašinėti buvusių partizanų prisiminimus. Atkūrė pirmojo Žemaičių legiono štabo, veikusio Alsėdžių apylinkėse, istoriją, spėjo užrašyti kelių štabo narių prisiminimus ir paskelbtį juos „Laisvės kovų archyve“. Labai daug prisidėjo ir įkūrė Telšių „Alkos“ muziejus rezistencijos ir tremties ekspoziciją. Ypatingą dėmesį skyrė Telšių moksleivijos patriotiniams auklėjimui, susitinkinėjo su moksleiviais, dalijosi prisiminimais, organizavo ekskursijas partizanų kovų takais, kartu lankė muziejus.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną Ireną, dukterį Dalią, vaikaičius, seserį Aldoną.

LPKTB Telšių filialas

Sausio 13-oji – Lietuvos dvasios pergale

(atkelta iš 1 psl.)

Mūsų tikėjimas laisve, Lietuvos valstybe buvo labai stiprus, tiesiog deginantis.

Dabar, prabėgus 26 metams, daug ką matai ir suvoki kitaip, bet jei reikėtų, vėl lėktume savo kūnais užstoti ir ginti Lietuvos. Mes buvome apsvaigę nuo laisvės pojūčio, supratome, kad esame ir istorijos vykdytojai, ir liudytai, ir dalyviai. Nors, kai mes budėjome, savo buvimui gynėme svarbius objektus, kiti „darė“ pinigus.

Aplinkoje, kurioje dirbau, buvo ir kitaip manančių, suklaidentų „jedinstvininkų“ ir „autonomininkų“ propagandos. Pravardžiuodavo mane „sajudistka“. Joms atskirkis davaudau, kad jei mane sukapotų į gabaliukus, tai kiekvienas mano gabalėlis šauktų: „Landsbergis, Landsbergis...“ Antilandsbergiška propaganda buvo kryptinga ir padarė daug žalos. Kada nors istorija įvertins šio politiko atliktą neįmanomą misiją, jo numatytmą ir bekompromisišką valią. Juo tikėjome, nes žinojome, kad jis neišduos Lietuvos. Garbingai iškentėme blokados nepriteklius. Supratome, kad mūsų taip lengvai nepaleis. Rusijoje, Tomske, mumis žavėjosi, Leningrade ir Maskvoje drąsino ir palaikė.

Artinosis diena X

Visa šeima: aš, vyras Jonas, dukra Inga (sūnus Audrius buvo priverstas tarnauti sovietinėje armijoje), aktyviai įsitraukėme į tuos įvykius. Artėjo Naujieji 1991-ieji metai. Itampa tvyrojo ore, visi supratome, kad artėja diena X. Ar atsilakysime, ar išliks Lietuvos valstybė, ar daug atsiras judų?

Sausio 9 dienos įrašas mano dienoraštyje byloja: „Bjauri nuo jauta neapleidžia manęs, kad artėja kažkas baisaus ir negero“. Dienos ir naktys susimaišė: budėjimai ir darbas, darbas ir budėjimai, kiek tik išgali. Laužai, arbatos puodelis šildė kūnus, o koks vienybės, didybės, susitelkimo jausmas tada vienijo mus, suvažiavusius, suėjusius čia, prie Aukščiausiosios Tarybos, prie televizijos bokšto ar studijos S. Konarskio gatvėje. Dainos, draustos, bet mylėtos, Trispalvės, miestų herbai ir kitų tautų nacionalinės vėliavos. Nešėme sumuštinius, termosus su arbata ir kava, atnešdavo dar karštų, ką tik iškeptų blynų. Mes buvome galinga tauta, čia buvome visi tokie savi. Rokeriai laksydavo po miestą, rinkdami žinias, daug jaunimo, moksleivių...

Ką tik nudainavome „Jedinstvą“ ir jiems prijaučiančius: „Jedinstvo namo, namo...“ Apgirte, išėjė stumdési, keikési, nuverté operatoriaus paaukštiniam. Mes paniekinamai atsukę jiems nugaras, susikibę tvirtai, bandém atlaikyti spaudimą. Dainos galingai liejosi suvienydamos, padarydamos mus didesnius, vieningesnius. Milicija atiminėjo iš „Jedinstvos“ geležinius strypus, butelius degtinės. Dauguma rusakalbių buvo karinių gamykłų darbininkai. Pasistumė ir pamatę, kad nelaimės, skirstėsi. Laimėjom! Ar ilgam?!

Ketvirtadienis, penktadienis – darbas, budėjimai. Mes budėjom lauke, viudu – savanoriai ir deputatai, žurna-

listai, kitų šalių atstovai. Parlamentarai rizikuodami atvažiavo mūsų palaikyti. Itampa buvo didžiulė, niekas nežinojo, kas mūsų laukia. Jūra žmonių, atrodė, kad budi visa Lietuva. Tai buvo viena didelė Lietuvos širdis, plakusi vienu ritmu. Buvo ir tokį, kuriems nerūpėjo višta, kas vyksta, buvo ir tokį, kurie laukė, kad grįžtų vadinamieji „savi“.

Sausio 11 dieną bendradarbė pasakė, kad jos pažiastama, dirbanti KGB, buvo iškiesta į Maskvą ir ten girdėjusi, kad bus kraujuo. Viskas buvo suplanuota, matyt, iš anksto. Parėjusi iš darbo radau šešiolikmetės dukters rašteli: „Išėjau ginti Spaudos rūmų“. Užsimiečiai paltą ir bėgtė pro „Mados“ parodutuvę į troleibusą. Išlipau prie Spaudos rūmų, ten tikras šurmas, šaudo, šarvuotis ar tankas nusitaiko ir šauna į Spaudos rūmų duris. Dukters neradau, nes ji tuo metu budėjo kitur.

Parėjau ir suvyru Jonu išėjome budėti prie Aukščiausiosios Tarybos. Naktį važinėjo šarvuociai ir tankai. Manėme, kad jau puls. Šeštadienį ryte nuėjau į darbą, buvau sušalus ir pavargusi.

„Jie šaudio, šaudio į žmones“

Į pavakarę iš Kauno atvažiavo vyro pussesserė Nijolė ir Vytas Vosyliai. Jie ir pasakė: „Šiandien mes eisim budėti, o jūs nors kiek pailsēkite“. Žiūrėjome televizorių, buvo labai neramu, neėmė miegas. Tik girdžiu, kaip per televiziją E. Bučelytė pranešė: „Mes gyvi. Jie čia, jie koridoriuje. Šaudio. Jie šaudio.“ Nutilo ir užgeso ekranas. Suskambėjo telefonas, sesers vyras Pranas Ulozas rėkė į ragelį: „Mes prie studijų, Konarskio gatvėje. Jie šaudio, šaudio į žmones“.

Pabučiavom dukrą ir puolém į gatvę. Gatve tarsi į gaisrą lėkė mašinos, pilnos prisėdusių žmonių. Pakélėm ranką, prie mūsų sustojo mašina. Paklausėme: „Ten?“ Atsakė: „Taip“. Prie bokšto daugiatūkstantinė minia, šūviai, prožektorių šviesoje plevėsuojančios Trispalvės, dūmai, greitųjų sirenos. Mes puolėme prie vieno tanko, ten buvo vyros su oranžine striuke (dabar tą tanką dažnai rodo), žurnalistas išraišinėjo šūvius ir vikšrų traškes. Vyrai, susikibę rankomis, pirmoje eilėje mes, moterys, už jų tankui žiedu laikėme apsupę tanką. Buvome tokie bebaimiai, tokie viskam pasiryžę. Tankas ar šarvuotis palenkė žemyn vamzdį ir vedė mums per galvas, spėjome pasilenkti. Šalia stovėjo autobusas, tai vamzdžiu prabraukė per langus, pabiro stiklai. Paleido dūmus ir iššovė. Tada pagalvojau, kad dabar jau viskas, važiuos ant mūsų. Apsisuko vietoje, bet nedriso važiuoti ant žmonių. Pro plyši matėsi viduje sédėjusiojo akys: kas jis – žmogus ar galvažudys? Ausys apkurto nuo šūvio. Mėnesį laiko blogai girdėjau, o viena ausis taip ir neatsigavo...

Balkone iškėlė Trispalvę. Šūvis... Vėliava plevėsuoją, dūžta stiklai, triaškomos mašinos. Bokšte matosi kareivų šešeliai – jie kyla aukštyn ir aukštyn. Aplink bokštą šliaužioja šarvuocių. Daug jaunimo su vėliauomis. Jie – Lietuvos ateitis.

Apie 6 valandą išėjome namo, reikėjo paskambinti tėvams. Mama

verkdama sakė, kad jie žiūrėjo televiziją bei klausėsi radio visą naktį, atsiklaupė prie šventųjų paveikslų meldė Dievo paramos ir pagalbos... Kai truputį apsilome, išėjome prie Aukščiausiosios Tarybos. Supratome, kad kitas taikinys bus čia.

Auso gedulingas sekmadienis. Žinojau, kad yra žuvusių ir sužeistų. Žmonių veiduose – nerimas ir kažkoksvidinis nenu sakomas pasiryžimas. Kunigas R. Grigas laimino iš Aukščiausiosios Tarybos lango, mes meldėmės. Rožinis, maldos ir žinios apie žuvusiuosius draskė širdį. Ta netektis stiprino pasiryžimą. Jei dar vakar turėjom iliuzijų, tai šiandien visi žinom, kad trauktis negalime.

Rasutė Čiuladaitė-Peslekienė

Šiaurės miestelis, Vilnius, 1991 m. sausis

Nuotr. iš G. Lučinsko archyvo

Įvakarą tuneliu važiavo šarvuociai kolona, tai žmonės, kurie ilsėjosi ar buvo nuėjė sušilti į Elektromechanikos technikumą ar kur kitur prisi glaudę, atbėgo prie Aukščiausiosios Tarybos pastato. Gyvu žiedu apsupome, dengdami savo kūnais. Paprašė, kad truputį atsitrauktume, kad, jei dužtu stiklai, mūsų nesužalotų.

Tai buvo samoninges veiksma, tai buvo didinga tautos dvasia. Pilėnų dvasia. Matyt, jų žvalgai pranešė, kad žmonės pasiryžę žūti, bet nesitraukti. Tankai pravažiavo. Paskui kalbėjo Vytautas Landsbergis. Jis sakė: „Moterys, eikite namo, nes reikia užauginti vaikus. Jei atsitiktų blogiausias variantas, tai papasakokite, kas vyko. Jie pratestų tą kovą už laisvę“. Temstant grįžome namo. Būreliai jaunų vyrų éjo ir éjo prie Aukščiausiosios Tarybos. Jie éjo ginti mūsų Lietuvos, mūsų

Laisvės. Visą kelią verkiau. Tada supratau, kad gyvenimas tik tada prasmingas, kai jis gali paaukoti Tėvynei...

Sausio 15–16 dienomis aštuonias valandas išstovėjome eilėje, kad galėtume atiduoti pagarbatą žuvusiesiems. Gedulingoje procesijoje buvo beveik visa Lietuva.

Lietuvoje greitai pamirštamos istorijos pamokos, svetimos valstybės kunigaikštienės ar santeknikai, visokio plauko réksniai įveda savo tvarą, papildo savo sąskaitas mūsų visų sąskaitą, keikia ir dergia Lietuvą, jos santvarką, žemina Lietuvos vardą pasaulio akyse. Tikiuosi, išsaugosime ir valstybę, ir laisvę, ir tapsime labiau subrendę. Tėvynę reikia mylėti ne žodžiais, o širdimi ir darbais.

Rasutė ČIULADAITĖ-PESLEKIENĖ

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina keturis kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,45, 3 mėn. – 7,34, 6 mėn. – 14,69 Eur.